

WILL SEYMOUR MONROE / WIKIMEDIA COMMONS

Gaziel se'n va a la guerra

JAUME CLARET

Poc més d'una vintena d'estudiants assistíem a principis de la dècada dels 90 a les classes sobre història del periodisme català de Manuel Llanas a la Universitat Autònoma de Barcelona. Generosament, aquell home savi ens va permetre endinsar-nos en una tradició desconeguda per nosaltres: Xammar, Soldevila, Pla, Carner, Sagarra... Entre ells, evidentment, hi havia Gaziel, nom de ploma d'Agustí Calvet, director de *La Vanguardia* entre 1920 i 1936.

Tot i la nostra ignorància, Gaziel no era un desconegut pel públic

català, ni absent de les llibreries, especialment a través dels dos volums de les seves delicioses memòries, *Tots els camins duen a Roma*; però sí que la seva influència s'havia anat diluint. Avui, en canvi, podem dir que el periodista guixolenc ha ressuscitat. Les seves reflexions són llegides en clau presentista a Catalunya, i la seva prosa torna a conquerir lectors més enllà de l'Ebre.

Del primer exorcisme, n'és en bona part responsable l'estudiós de la cultura Jordi Amat. Des de RBA - La Magrana ha anat recuperant consecutivament les *Meditacions en el desert* (1946-1953) i els articles de *Tot s'ha perdut* (1922-1934), on pren cos el Gazi-

DEPARÍSA MONASTIR
AGUSTÍ CALVET
'GAZIEL'
LIBROS DEL
ASTEROIDE
306 PÀG./17,95 €

el més assagista. En els textos previs a la guerra, trobem el gran orientador de la burgesia i les classes dirigents catalanes, fill del projecte noucentista. Després de la desfeta i sense perdre lucidesa, la ploma de l'escriptor tendeix a convertir-se en bisturí -amb paral·lels evidents amb la duresa memorialista del seu coetani Amadeu Hurtado-, on la mirada enrere no perd mai de vista el propi present i l'incert futur. El renovat interès pel Gaziel assagista, crític de la realitat catalana, havia arraconat parcialment la seva obra més literària i periodística. El centenari de la Primera Guerra Mundial ha vingut a corregir aquest dèficit, en recuperar-

se els seus dos primers llibres -recopilació de dues sèries d'articles publicats a *La Vanguardia* durant el conflicte-. D'una banda, el més conegut *Diario de un estudiante en París* (Diéresis, 2013), i el fins ara incomprendible oblidat *De París a Monastir*.

Aquest segon, amb pròleg novament d'Amat, ja no és fruit de la casual estada d'un estudiant a París, sinó obra d'un cronista consolidat que opta per cobrir un dels fronts més oblidats i desconeguts -encara avui- de la Gran Guerra. Tot i que el llibre s'obre el 12 d'octubre de 1915 a la capital francesa, el viatge s'inicia realment a Barcelona el dia 22 quan parteix cap a Gènova per després recórrer el sud d'Itàlia i la península grega fins a arribar a l'aleshores sèrbia Monastir (l'actual Bitola macedònia). El 19 de novembre abandona Salònica ja de tornada.

Com un relat de Jules Verne

En menys d'un mes, Gaziel aconsegueix bastir un llibre en què trobem de tot: una meravellosa crònica de viatge, sublims quadres costumistes com el napolità, exclusives periodístiques com l'entrevista a Venizelos, curioses converses amb sefardites de Salònica o trepidants relats d'aventures per les muntanyes macedònies. *De París a Monastir* bé podria passar per un relat de Jules Verne, on fins i tot s'inclou l'obligat i exòtic acompanyant, en la figura del sospitós danès Halvor Bagge.

Amb tot, la qualitat i ús de recursos literaris no arraconen el Gaziel més periodístic. Testimoni de la fi d'un temps, constata amargament com només el poble "ho dona tot sense cap rastre d'egoisme" i com, sense tenir-ne culpa, és qui més pateix la guerra. "Els erudits i els futurs especialistes passaran la vida discutint sobre qui ha tingut la culpa de la guerra actual [...] Ningú no s'adonarà del que tot això representa en dolor viu, en carn torturada, en ànimes embogides, en misèria i en terror". ♦♦

'Llum de guàrdia', un llibre ple de vida i de foc

JOAQUIM ARMENGOL

He llegit en alguna banda que Edicions de 1984 ha estat premiada a Itàlia i, francament, no m'estranya, perquè el catàleg de la col·lecció *Mirmanda* és admirable. I ho és, en part, per fer traduir novel·les tan extraordinàries i estimulants com *Llum de guàrdia*, del periodista i escriptor irlandès Joseph O'Connor. Dóna gust i és un plaer palpant poder llegir llibres tan ben escrits com aquest. Hi ha gent que escriu, expressa la seva sensibilitat i pensa esplèndidament bé. Crec que aquests són la mena de llibres que una societat amb aspiracions cultes convertiria ràpidament en *bestsellers* del tot profitosos, i no només per la vertadera complaença que en proporciona la lectura, sinó per la capacitat d'elevat espiritualment qualsevol llegidor possible, sota l'extraordi-

nària perícia d'una llengua senzilla, espurnejant i captivadora.

La novel·la situa el lector en la ment enjogassada de Marie O'Neill (1885-1952), la famosa actriu catòlica irlandesa, més coneguda amb el nom artístic de Molly Allgood, travessant un dia qualsevol la ciutat de Londres per anar a la BBC. En definitiva el darrer viatge, un viatge interior i lluminós. El cap sensacional de Molly, però, està força xopat d'alcohol i ple de trastos vells, de tal manera que la seva ment sembla cavalcar damunt les estampes daurades d'una memòria fragmentada, feta a base de retalls, com si fos un mirall completament esbocinat, però ben disposat a recompondre's: cançons, poemes, topades puntuals, gires de teatre, personatges transitants, converses, sentiments puixants, tot plegat l'estela immanent d'una intensa i commovedora història d'amor amb el dramaturg John Millington Synge. No cal dir que Synge era, contràriament a Molly,

LLUM DE GUÀRDIA
JOSEPH O'CONNOR
EDICIONS DE 1984
TRADUCCIÓ DE
YANNICK GARCIA
320 PÀG./18 €

protestant, i la seva relació amorosa va ser terriblement mal vista per gairebé tothom, incloent-hi les famílies respectives i el gran amic de Synge, el poeta i dramaturg W.B. Yeats. Val a dir que era una època en què encara hi havia, penjats a les cases honorables, rètols com aquest: "Habitació neta per lloguer / ideal per a parella (només casats) / ni negres / ni irlandesos / ni gossos". Conjuntures com aquesta proporcionen alguns capítols realment memorables: fullegeu *Escena d'una obra de teatre mig imaginada*, *Assaig a l'Abbey Theatre de Dublín* o la sensacional carta-epíleg que tanca el llibre.

Llum de guàrdia és una obra de ficció que com és obvi es pren força llibertats respecte de la vida real de Molly i Synge, tot i que està plena d'espurnes verídiques; ja que, essencialment, està basada en les cartes que es van creuar aquests amants singulars. Encara que les veritables raons que encenen l'obra (el caràc-

ter, l'humor i l'esplèndid pòsit de cultura irlandesa que hi crema) il·luminen les ànimes d'aquestes dues personalitats formidables, dignes de ficció i memòria. Però també, en bona part, hi trobem la història social i política del país en la postguerra, un mosaic climàtic ombrívol, però ple d'un humor espurnejant que resulta el caire d'un veritable consol.

Aquest és un llibre encantador i estrany, ple de vida i de foc. Perquè, de fet, Molly Allgood és així: un ésser bellugadís i poderosament emocional, a vessar d'enginy i eloqüència irlandesa. Potser sabeu que hi ha una antiga superstició de la gent de teatre que diu que sempre cal deixar un llum encès, un llum de guàrdia, quan el teatre és fosc, així els fantasmes poden representar les seves pròpies obres. I sí, aquesta és la metàfora preciosa que il·lumina tota la novel·la. Ja ho veieu, encara hi ha llibres l'objectiu dels quals no és entretenir, sinó generar bellesa. ♦♦